

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

10241

W. J. French 4/20/11

10242

10243

10244

W. J. French 4/20/11

10245

10246

10247

10248

10249

291 99
r-75

W. J. French 1911

ՀԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԱԳԱՇ

LE TOMBEAU D'UNE MÈRE

Հատրնտիր Թարգմանութիւնք

ՅԱՂՈՐԴԻ ԳԵՐՈՂՅՈՅ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՆԱԿԱՆԱՆՆԱՆ Գ. ՆԻԿՈՒՐՅԱՆ

(ՆԱԿԱՆԱՆ)

1886

LE TOMBEAU D'UNE MÈRE

Un jour, les yeux lassés de veilles et de larmes,
Comme un lutteur vaincu prêt à jeter ses armes,
Je disais à l'aurore: « En vain tu vas briller;
La nature trahit nos yeux par ses merveilles;
Et le ciel, coloré de ses teintes vermeilles,
Ne sourit que pour nous railler.

« Rien n'est vrai, rien n'est faux; tout est songe et mensonge,
Illusion du cœur qu'un vain espoir prolonge.
Nos seules vérités, hommes, sont nos douleurs,
Cet éclair dans nos yeux que nous nommons la vie,
Etincelle dont l'âme est à peine éblouie,
Qu'elle va s'allumer ailleurs!

« Plus nous ouvrons les yeux, plus la nuit est profonde.
Dieu n'est qu'un mot rêvé pour expliquer le monde,
Un plus obscur abîme où l'esprit s'est lancé;
Et tout flotte et tout tombe, ainsi que la poussière
Que fait en tourbillons dans l'aride carrière
Lever le pied d'un insensé! »

Je disais; et mes yeux voyaient avec envie
Tout ce qui n'a reçu qu'une insensible vie,
Et dont nul rêve au moins n'agite son sommeil;
Au sillon, au rocher j'attachais ma paupière,
Et ce regard disait: A la brute, à la pierre,
Au moins que ne suis-je pareil?

Գ Ե Ր Ե Չ Մ Ա Ն Մ Օ Ր

Օր մի, ի սրբնութեանց եւ յարժանուաց աչք իմ խոնջեալք,
Իբրեւ զրմբիւ յաղբահարեալ կազմ յընկենուլ ըզգէնսն ի բաց,
Ասէի առաւօտուն. « Զուր ընդունայն փայլեսցես դու.
« Սարգաւանէ զաչքս մեր բնութիւն իւրովն ըստանչելեօք.
« Եւ երկին՝ վարդակարմիր ներկեալ գունոցքն երանգօք,
« Զմեզ ի նեզնել միայն ծրմօի:

« Զի՛ք նրբմարիս ինչ, չի՛ք պատիր. երնգ եւ սուս է ամենայն.
Սրբի խաբէութիւն զոր յերկարէ ընդունայն յոյս.
Յաւ մեր, մահկանացուն, են մեր միայն նրբմարտութիւնք.
Փայլակն այն յականողիս մեր՝ զոյր անուն կոչեմք մեք կեանս,
Կայծ՝ յորմէ հոգւոյս մերոյ դեռ այն ինչ շրլացեալ՝
Եւ այլ ուրեք երբայ վառել:

« Որչափ մեք զաչքս բանամք՝ այնչափ գիշերն է խաւարին.
Աստուած է յերագեալ լոկ բառ՝ զաշխարհ առ ի մեկնել.
Նրբեմագոյն անդունդք խորոց ուր խոյացեալ հոսեցան միտք.
Եւ բնամք ծրփին սարութեք, բնամք անկանին որպէս փոշի
Զոր յասպարէզ անջրդի յարուցանէ փոքորկելով
Յիմարն ոտիցն ի գարեապարս: »

Ասէի այսպէս. եւ աչք իմ հայէին նախանձաբեկ
Յամենայն՝ որ ընկալաւ լոկ զանըզայ կենդանութիւն,
Եւ զորոց ոչ մի բքնաւ երազ գէր ոչ խրոռովէ գումն.
Յակօսն՝ ի քարածայռ յառէի զբիքս իմ անբրբիք,
Եւ հայեցուածն այն ասէր. « Ընդէր վիճին եւ անբանին
« Գունեայ չիցեմ ես հանգունակ: »

Et ce regard, errant comme l'œil du pilote
Qui demande sa route à l'abîme qui flotte,
S'arrêta tout à coup, fixé sur un tombeau;
Tombeau, cher entretien d'une douleur amère,
Où le gazon sacré qui recouvre ma mère,
Grandit sous les pleurs du hameau!

Là, quand l'ange voilé sous les traits d'une femme
Dans le Dieu sa lumière eut exhalé son âme,
Comme on souffle une lampe à l'approche du jour;
A l'ombre des autels qu'elle aimait à toute heure,
Je lui creusai moi même une étroite demeure,
Une porte à l'autre séjour!

Là dort dans son espoir celle dont le sourire
Cherchait encor mes yeux à l'heure où tout expire,
Ce cœur, source du mien, ce sein qui m'a conçu,
Ce sein qui m'allaita de lait et de tendresses,
Ces bras qui n'ont été qu'un berceau de caresses,
Ces lèvres dont j'ai tout reçu!

Là dorment soixante ans d'une seule pensée,
D'une vie à bien faire uniquement passée,
D'innocence, d'amour, d'espoir, de pureté;
Tant d'aspirations vers son Dieu répétées,
Tant de foi dans la mort, tant de vertus jetées
En gage à l'immortalité,

Tant de nuits sans sommeil pour veiller la souffrance,
Tant de pain retranché pour nourrir l'indigence,
Tant de pleurs toujours prêts à s'unir à des pleurs,
Tant de soupirs brûlants vers une autre patrie,
Et tant de patience à porter une vie
Dont la couronne était ailleurs!

Եւ հայեցուածն այն այս անդր յածեալ՝ որպէս նաուորդին աչք
Որ հարցանէ զճանապարհէն երեւածուփ խորոց ծովուն,
Յանկարծոյն էառ ըզկայ, ակրնկատոյց ի գերեզման.
Գերեզմանն, սիրասոչոր նարակ ցաւոցրն դառնուրեան,
Ուր սրբաբնուէրն այն գեղ դալար՝ որ զվարս մայր պարածածկէ
Ընդ արժաստուօք անէ շինին:

Անդ՝ մինչ հրեօսակն ընդ կրնոջ կերպարանօք պասրուակեալ՝
ՅԱստուած, ի լոյսն իւր, փրչեալ զհոգին իւր արձակեաց,
Որպէս յայգուն ի մերձեցալ անցուցանէ ոք ըզկանքեղ.
Ընդ հովանեաւ սեղանոց՝ զորքս սիւրբ նա հանապազ՝
Փորեցի ես ինքնին նրմա անձուկ բրնակուրիւն,
Դրունս ի միւսն այն օրեան:

Անդէն՝ յիւրն ի յոյս ի բուն լինի նա՝ ոյր ժրմիս
Դեռ խրնդրէր զաչս իմ ի ժամուն յոր ամենայն անշընչանայ,
Սիրսն այն, իմու՛մ սրբիս աղբիւր, ծոցն այն՝ որ զիսըն յըզացաւ,
Ծոցն այն՝ որ ի կարն եւ ի գորով զիս գիեցոյց,
Բազուկէ՛ որ զբզուանաց եւեթ եղեն ինձ որորան,
Շրբունք՝ ուսի գրեան ընկալայ:

Անդ հանգչին վարսուն ամբ մէն միայնոյ մրսածուրեան,
Կենաց անցելոց առ ի գործել լոկ ըզբարին,
Կենաց անմեղուրեան՝ սիրոյ՝ յուսոյ եւ մաքրութեան,
Այնքան բաղձանաց իղձն առ Աստուածն իւր յեղյեղեալ,
Այնքան հաւաստ ի մահ, եւ լաւութիւննն այնքանիք
Անմահութեան արկեալ ի գրաւ.

Այնքանի՛ գիւտն անբուն մաշեալ ցաւոց ի հրսկուրիւն,
Այնքան հաց խրնայեալ յանձնէն ի ջամբ կարօտելոց,
Այնքան արժաստ միտ կազմ խառնել ընդ արժաստս,
Այնքան բոցակէզ հառաչք առ այլ իմն հայրենիս,
Եւ այնքան համբերութիւն առ ի սանել ծուծել կենաց
Որոյ պրսակն իւր էր այլուր:

Et tout cela, pourquoi ? Pour qu'un creux dans le sable
Absorbât pour jamais cet être intarissable ;
Pour que ces vils sillons en fussent engraisés ;
Pour que l'herbe des morts dont sa tombe est couverte
Grandît, là, sous mes pieds, plus épaisse et plus verte !
Un peu de cendre était assez !

Non, non ! Pour éclairer trois pas sur la poussière,
Dieu n'aurait pas créé cette immense lumière,
Cette âme au long regard, à l'héroïque effort !
Sur cette froide pierre en vain le regard tombe,
O vertu ! ton aspect est plus fort que la tombe,
Et plus évident que la mort.

Et mon œil, convaincu de ce grand témoignage,
Se releva de terre et sortit du nuage,
Et mon cœur ténébreux recouvra son flambeau.
Heureux l'homme à qui Dieu donne une sainte mère !
En vain la vie est dure et la mort est amère :
Qui peut douter sur son tombeau ?

J A M A R T I N E

Եւ ըզմէ այդ ամենայն . որպէս զի խորս ինչ յաւազի
Կրցցէ յաւիտեան զանհասահոսըն զայն էակ .
Ձի աղօսեդ այդոքիկ անազգ նովաւ պարարտացիցն .
Ձի խոս մեռելոց որով ծածկի իւր գերեզման՝
Անեսցի անդ ընդ ոտիւք իմովք դալար եւրս եւ խիս . . .
Սուսն ինչ անիւն էր բաւական :

Ո՛չ, ո՛չ . ի լուսաւոր առնել երիս քայլս ըզփոշուով,
Ոչ ըզլոյսն այն անհուն ամէր բրնաւ Ասուած ի գոյ,
Ըզհոգին յերկարհայեաց՝ դիւցազնաբար հանդիսացեալ .
Ի նանիւր ըզցուրս վիմաւս այսուիկ նայեաց մեր անկանի .
Ո՛վ լաւութիւն, զօրաւոր քան ըզգիրիմ է քո սեսիլ,
Եւ քան ըզման իսկ յայնացոյցն :

Եւ ակն իմ՝ հաւանեալ մեծաւոյ այդուիկ վրկայութեամբ՝
Յարուցեալ ամբարձաւ յերկէ ի վեր եւ ել յամպոյցն,
Եւ սիրս իմ մըքազգած եզիս ըզջահ իւր վերքսին :
Երանի առն ում մայր սրբակենցաղ շնորհեաց Ասուած .
Ի գուր վայրապար դրժնեայ են կեանք եւ դառն է մահ .
Ո՛վ զիւր շիրման երկմբսիցէ :

Լ Ա Մ Ա Ր Յ Ի Ն

LOIN DE MA MÈRE

De loin mon souvenir t'embrasse tendrement,
O ma mère, mon bien, mon regret, mon envie!
Dans l'absence, mon âme, à la tienne asservie,
Tourne en tremblant toujours vers toi, mon cher aimant!

Je recherche tes traits avec ravissement.
Puis d'un torrent de pleurs mon ivresse est suivie;
Tu vieillis, tu vieillis, ô trésor de ma vie!
Cette pensée, au cœur, me ronge incessamment.

Tout amour, hors le tien, est fumée et chimère;
Loin de toi l'existence à ma lèvre est amère;
Ma jeunesse se fane avec rapidité.

Ah! le cœur de l'enfant loin du sein de la mère
Ressemble au fruit tombé du tronc qui l'a porté;
Il se sèche, il se ride, et meurt avant l'été.

BOULAY-PATY

ՀԵՌԻ Ի ՄՕՐԷ ԻՄՍԷ

Յիշատակն իմ ի հեռուս ըզեւ փարի խանդաղակար,
Ո՛վ մայր իմ, բարիք իմ, կրսկիծ սրբիս եւ իմս անձուկ.
Յորժամ դու կաս ի բացեայ, հոգիս փոյունդ եղեալ գերի,
Մի՛ս ի քո կոյս յերերի դառնայ, մագնիս իմ սիրական:

Ըզկերպարանս երեսաց քոց որոնեմ ես հիացմամբ,
Եւ հեղեղ արատուաց զարբեցութիւնն իմ յաջորդէ.
Մերաննս, ծերաննս, նվ դու իմոց կենացքս գանձ.
Այդ անդադար ի սրբիս իմում խորհուրդ կեղեքէ զիս:

Ամենայն սէր՝ բաց ի փումէդ՝ է լոկ ցրնորք մրսաց եւ ծուխ.
Կեանք ի բացեայ առ ի քէն, են ի շրթունս իմ դառնագոյն.
Մանկութիւն իմ խամրի եւ քառամի վաղարարեամ:

Ո՛հ, սիրս մանկան սրդայոյ ի մայրենի ծոցոյն հետի,
Նրման է պրտոյ բօքափելոյ ի բնոյն յերկիր.
Զորանայ, խորունի եւ մեռանի նախ քան զամառն:

ՊՈՒԼԷՅ-ԲԱԹԻ

L'EDUCATION

Quel grand poète était mon adorable mère !
Oh ! que de poésie elle avait dans le cœur !
Je buvais goutte à goutte, enfant, cette liqueur
Dont le parfum encor reste à ma lèvre amère.

Elle ne traitait point de rêve et de chimère
Les vers harmonieux, de l'esprit divin cœur,
Ni l'idéal, dont rit le vulgaire moqueur,
L'idéal plus réel que la vie éphémère !

Ma mère nourrissait ses jours intérieurs
Des livres d'écrivains choisis, supérieurs,
Et dans mon jeune sein faisait passer leur flamme.

Elle semait en moi les pensers inspirés
Des auteurs qu'elle aimait, et ces pensers sacrés
Étaient les grains féconds qui m'ont fait fleurir l'âme.

BOULAY-PATY

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Որպիսի մեծ բանաստեղծ էր պատեցի՞ն իմըս մայրիկ .
Ո՛հ, քանի՞ խանդ նրազաց նա ի սրբին ունէր իւրում .
Ըմպէի շիբ առ շիբ ես՝ տղայ մանկիկ՝ զայն բմպելին,
Ոյր կայ մընայ հոսն անուշից դեռ ի շրթունս իմ դառնացեալս :

Ո՛չ բընաւ առ խօլական ցընորս ունէր կամ առ ետազ
Զփաղցրանըւազ տաղս, ըզմըտաց աստուածային պարերգութիւնս,
Եւ ոչ զիմանալին՝ այպանողի ռամկին ի ծաղր,
Զիմանալին՝ որ իրական է քան ըզկեանս այս առօրեայ :

Մայր իմ ըզներհին սընուցանէր զաւուրբս իւր,
Դըրով գերագոյն մատենագրացն ընտելոց,
Եւ ի ծոց իմ նորաբոյս անցուցանէր ըզբոց նոցին :

Նա յիս սերմանէր ըզհոգեունչ մըտածութիւնս
Շարագրացըն սիրելեաց եւ նուիրական այն մտածութիւնք
Բեղնաւորքն էին սերմանք՝ որք զիմ հոգիս ծաղկեցուցին :

ՊՈՒԼԷՅ-ԲԱԹԻ

ACTE DE FOI

(*Pyrénées*)

Affranchi du vain monde où tout n'est que chimère,
En foulant des grands monts les arides sommets
On sent que nos chers morts revivent à jamais,
Et qu'ils planent du ciel sur la vie éphémère.

O toi, toi de mon cœur larme profonde, amère,
Toi que de tout l'amour de tous les fils j'aimais,
O toi que je n'ai plus ici-bas désormais,
Dont la mort prouve un Dieu qui nous rejoint, ma mère,

Ma mère qu'en ce mois, l'an dernier, je perdis,
Ma mère remontée alors au paradis,
O mon père, ô mon frère, ô chers morts de Bretagne,

Près du ciel, loin du monde en cet air pur et doux,
Gravissant aujourd'hui cette haute montagne,
Je crois, mes bien-aimés, me rapprocher de vous.

BOULAY-PATY

ԱԶԴՈՒՄՆ ՇԱԻԱՏՈՑ

(*Պիրենեանք*)

Զերծեալք յունայն աշխարհէս ուր ամենայն ինչ են ցրնորք,
Առ արուր ըզլեծ լեռանցն հարեալ ըզձագսն անջրդիս,
Ըզգամք զի կեան յաւիտեան անդրէն մեռեալք մեր սիրելիք,
Եւ սաւառնին զառօրեայ կենօքս՝ յերկնից հոլաքեւեալ :

Ո՛վ դու, դու խորին եւ դառն արտօր իմոյ սրտիս,
Դու՛ զոր սիրով բարորով բնաւից որդոց ես սիրէի,
Ո՛վ դու՛ զոր այլ ոչ եւս ունիմ ասէն այսուհետեւ,
Ոյր մահ առնէ յայս զԱստուած՝ որ զլեզ անդրէն զօղէ, մայրիկ :

Մայր իմ՝ զոր կորուսի, յամսեանս յայսմիկ, յանցեալ ամի,
Մայր իմ յայնժամ վերստին բեւապարեալ ի դրախտ Ադին,
Ո՛վ հայր իմ, նվ եղբայր իմ, նվ հանգուցեալդ իմ անձկալիք :

Մօս ի յերկինս, ի բացեայ յերկրէս ի ջինջ եւ քաղցր յայս օդ,
Ի վեր, յաւուրս յայսմիկ, մագլեալ ընդ լեռոն այս բարձրաբերձ,
Թրւիմ, սիրելիք իմ, մերձեւեալ անդրէն առ ձեզ :

ՊՈՒԼԷՅ-ԲԱԹԻ

JE SUIS SUR LA MONTAGNE

Je suis sur la montagne, et là moins soucieux,
Au-dessus de la vie élevé, solitaire,
Dans la sérénité que rien d'humain n'altère,
Ma mère, je te parle en l'éther spacieux.

Dépouillée à présent de ton corps gracieux,
Des jours et de la mort tu connais le mystère.
Dois-je encore longtemps rester sur cette terre?
Epuré, pardonné, te rejoindrai-je aux cieux?

Nulle trace mortelle, et le calme est immense,
La terre est à sa fin, le firmament commence,
On sent flotter l'air bleu dont Dieu s'est revêtu.

Il me semble, d'ici, qu'au ciel d'une voix tendre
Si les anges parlaient, je pourrais les entendre.
Ma mère, je t'écoute; oh! me parleras-tu? . . .

BOULAY-PATY

Ի ՎԵՐԱՅ ԿԱՍ ԵՍ ԼԵՐԻՆ

Ի վերայ կամ ես լերին եւ անդ ազատ խուն մ' ի հոգոց,
Գեւ ի վերոյ քան ըզկեանս այս ամբարձեալ, եւ միայնակ,
Ի պարզին զոր ոչ ինչ բնաւ ի մարդկայնոցքս պրզորէ,
Մայր իմ, առ քեզ բարբառիմ ի լայնասփիւռն ես ի յերբեր :

Այժմիկ մերկացեալ ի շնորհալից մարմնոյ քումմէ,
Աւուրց եւ մահու ես խորհրդեան դու խելամուս.
Իցէ ինձ ի վերայ երկրիս մընալ դեռ ընդ երկար.
Սրբեալ, ներեալ կարիցեմ գալ հասանել առ քեզ յերկինս :

Ձիւ մարդկեղէն ինչ նրբմար, հանդարտութիւնն է անսահման.
Մերձ է երկիր յիւր կասարած, ըսկիզբն առնու հաստատութիւն.
Ըզգայ մարդ ըզծրփել կապոյտ օդոյն զոր արկաւ Տէր :

Ինձ բուի ասէն զի յերկինս երէ ի ձայն գորովայիր
Խօսէին զըւարթունք, գոյր ինձ հընար լըսել զնոսին.
Մայր իմ, ի լուր կամ քո յակնիւս. ճն, խօսեցիս արդեօք առ իս :

Պ ՈՒ Լ Է Յ - Բ Ա Յ Ի

7595-57

FRAYEUR PASSÉE

Devant la mort jadis, dans un pâle transport,
Je fuyais éperdu, fou de mélancolies !
De son image encor mes nuits étaient remplies.
Maintenant ce n'est plus un serpent qui me mord.

Mes profondes terreurs m'ont quitté : par ta mort,
Désormais, ô ma mère, à la mort tu m'allies ;
Avec elle à présent tu me réconcilies ;
De l'effroi que j'en eus je sens presque un remord.

C'est elle qui tient foi, seule vraie espérance ;
C'est elle qui guérit la dernière souffrance ;
Qui nous endort, lassés, pour un beau lendemain ;

C'est elle, introductrice à la vie immortelle,
Qui va nous présenter au seuil de Dieu ; c'est elle
Qui me rendra ma mère ; et je lui tends la main.

BOULAY-PATY

ՍՈՍԿՈՒՄՆ ՓԱՐԱՏԵԱԼ

Յերեսաց մահու երբեմն՝ ի դալկահար իմն ի խուճապ,
Սոյս սայի ահաբեկ, ի քախձանաց խելացընոր .
Եւ պակեր նորին անդրէն գայր ըզգիշերս իմ լրնոյր .
Բայց նա ոչ եւս այլ այժմիկ է օձ՝ որ զիսըն խաձանէ :

Ի խորին զարհուրանացս ազատ եմ արդ . մահուամբ փոյով,
Յայսմիտէ՛, նվ մայրիկ, դու կըցորդես զիս ընդ մահու .
Դու զիս ընդ նրմին ամեսս այժմիկ ի հաշուսփիւն .
Վասն արհաւրացս անցելոց ըզգամ գոցես խէք իմն եւ խիղն :

Նա ոչ դրժէ հաւատոյն, նա միակ յոյսըն նրժմարիս .
Նա ինքն է՝ որ բրժբեկէ ըզնուսկ յեփն մեր չարչարանս,
Եւ ըզխոնջեալս ի փուն առնէ ըզմեզ՝ չըփնաղ ի վաղորդայն :

Նա ինքն է՝ որ ի կեանս առաջնորդէ անմահութեան,
Որ զմեզ ի սեամս Ասուծոյ ընծայեցէ . նա ինձ զիմ մայր
Դարձուցէ վերստին, եւ նրմա զաջն իմ կարկառեմ :

ՊՈՒԼԷՅ-ԲԱՅԻ

Ր Է Ջ Է Տ Ա

Շունչ իցէ երեկոյին , նա ինքն իցէ գոր ես լրսեմ . . .
Հոսն անոյշ բեզէսային մինչեւ ցրսիւրս իմ հասանէ .
Մայր իմ , հոգի չբնադագեղ , էակ՝ որ զիմ արար ըզգոյ ,
Սերմանէր զայն յարկեղ երբեմն յաւուրքս գարնայնոյն :

Ըզբուսանել եւ զանել նորին դիտէր նա գոհ աչօք ,
Ոռօզանէր եւ յարդարէր զայն յեւ սալոյ նրմին ծընունդ ,
Եւ հոսոտէր յայն , ընդ երեկս , ընդ պատուհանն իւր կարկառեալ .
Յայնժամ սրղայ էի ես , եօրրն ամաց եւ կամ ուրից :

Եւ արդ զի մաւեցան , եղնկ , իմ կեանք , մինն է այն դեռ ,
Ի պայծառ պատկերաց՝ զորս իբրեւ քաղցր բանգարան
Բացեալ յիշատակի , սիւրս իմ պահեաց ի հեռասան :

Ի ծանօթ հոսն անուշից գարնանագեղ ծաղկեալ քրկոյն ,
Ինն միտ հանապազ քրկի՝ թէ մայրն իմ սիրելի
Անցանէ մօտ առ ինեւ , բեզէսայի փունջ ի ձեռինն :

Պ Ո Ւ Լ Է Յ - Բ Ա Ք Ի

LE RÉSÉDA

Est-ce un souffle du soir, est-ce elle que j'entends?...
L'odeur du réséda jusqu'au cœur me pénètre.
Ma mère, âme charmante, être qui fit mon être,
Jadis dans une caisse en semait au printemps,

Le voyait poindre, croître, avec des yeux contents,
L'arrosait, l'arrangeait après l'avoir fait naître,
Et le sentait, le soir, penchée à sa fenêtre.
J'étais enfant alors, j'avais sept ou huit ans.

Et maintenant, hélas! que ma vie est usée,
C'est un des frais tableaux que, comme un doux-musée
Ouvert au souvenir, mon cœur au loin garda.

Au parfum reconnu de la touffe fleurie,
Il me semble toujours que ma mère chérie
Passe à côté de moi, tenant du réséda.

BOULAY-PATY

NACHRUF

1

Du, Mutter, sahst mein Auge trinken
Des irdschen Tages erstes Licht;
Auf dein erblassend Angesicht
Sah ich den Strahl des Himmels sinken.

2

Ein Grab, o Mutter, ist gegraben dir
An einer stillen, dir bekannten Stelle;
Ein heimathlicher Schatten wehet hier,
Auch fehlen Blumen nicht an seiner Schwelle.

Drin liegst du, wie du starbest, unversehrt,
Mit jedem Zug des Friedens und der Shmerzen,
Auch aufzuleben ist dir nicht verwehrt:
Ich grub dir dieses Grab in meinem Herzen.

3

Verwehn, verhallen liessen sie
Den frommen Grabgesang;
In meiner Brust verstummet nie
Von dir ein sanfter Klang.

4

Du warst mit Erde kaum bedeckt,
Da kam ein Freund heraus,
Mit Rosen hat er ausgesteckt
Dein stilles Schlummerhaus.

Z Ի Ա ժ Ե Շ Տ

1

Մայրիկ, տեսր զաչացս իմոց դու ըմպել
Զառաջին լոյսն երկրաւորի զըւրնջեան .
Ըզգունասեալ կերպարանօքդ փոյով
Ըզնառագայրն երկնից տեսի ես անկեալ :

2

Քեզ, ճիւ մայրիկ իմ, գերեզման կայ պեղեալ
Ի խաղաղիկ եւ քեզ ծանօթ ի տեղուջ .
Հայրենական ծրփի զնովաւ հովանի .
Ոչ պակասեն ծաղկունք ի սեամբս նորին :

Հանգչիս անդէն անեղծ՝ որպէս եւ մեռար,
Քերեալ ըզտպս խաղաղութեան եւ ցառոց,
Մարք է քեզ կեալ անդ միւսանգամ վերստին .
Քեզ փորեցի զայն գերեզման ի սրտիս :

3

Նրւադանալ եւ դադարել ետուն քոյլ
Գերեզմանին բարեպատեցիլըն երգոց .
Սակայն ի ծոցն իմ ոչ երբէք լրուէ բնաւ
Քոյինաւունչ փայտահրնչիւնըն նրւագ :

4

Հագիւ ուրեմն էիր հողով դու ծածկեալ,
Եւ ահա եկն երեսեցաւ բարեկամ .
Արսակիտեալ պրննազարդեաց նա վարդիւք
Զխաղաղաւէտ ըզո քրնոյդ օքեան :

Zu Haupt zwei sanft erglühende,
Zwei dunkle niederwärts;
Die weisse, ewig blühende,
Die pflanzt' er auf dein Herz.

5

Zu meinen Füßen sinkt ein Blatt,
Der Sonne müd, des Regens satt;
Als dieses Blatt war grün und neu,
Hatt' ich noch Eltern lieb und treu.

O wie vergänglich ist ein Laub,
Des Frühlings Kind, des Herbstes Raub!
Doch hat dies Laub, das niederbebt,
Mir so viel Liebes überlebt.

6

Die Todtenglocke tönte mir
So traurig soust, so bang;
Seit euch geläutet ward von ihr,
Ist sie mir Heimathklang.

UHLAND

Եղ ի սնարից երկուս վառեալքս ֆաղցրիկ,
Եւ լրբագոյնս երկուս ի սոռ յանոսից,
Եւ զըսպիսակն, ըզձաղկաւէսն անբառամ,
Բերեալ սրնկեաց նա ի վերայ ֆում սրբիդ:

5

Անկեալ դրնի սերն առ նսս իմ յերկիր,
Խոնջ յարեւոյ, լրցեալ յագեալ անձրեւով.
Մինչ նորարոյս էր այս սերն եւ դալար,
Էին դեռ ինձ ծրնող սիրունք եւ անկեղծ:

Եղնկ, զիւրդ վաղարբաւամ է սերն,
Քարնան մանկիկ, առ եւ աւար աշնանոյն.
Սակայն սերնս այս՝ որ զերկրաւ սասանի,
Երկայնակեաց ֆան զանձկալիս իմ եղեւ:

6

Նընջեցելոց զանգակն երբեմն ինձ հընչէր
Ա՛յնքան սրխուր, այնքան ողորմ, ահարկու.
Յորմեմե՛տէ, նհ, նա հընչեաց առ ի քէն,
Հայրենական ինձ է նըւագ ֆաղցրածայն:

ՈՒՅԼԱՆՏ

L'AMOUR MATERNEL

.....
..... Je vous dirai peut-être quelque jour
Quel lait pur, que de soins, que de vœux, que d'amour,
Prodigués pour ma vie en naissant condamnée
M'ont fait deux fois l'enfant de ma mère obstinée,
Ange que sur trois fils attachés à ses pas
Épandait son amour et ne mesurait pas !

Oh ! l'amour d'une mère ! — amour que nul n'oublie !
Pain merveilleux qu'un Dieu partage et multiplie !
Table toujours servie au paternel foyer !
Chacun en a sa part, et tous l'ont tout entier !

.....

VICTOR HUGO

Ս Է Ր Մ Ա Յ Ր Ե Ն Ի

.....
..... Or մի քերես ասացից ձեզ
Զինչ կարբն սուրբ, քանի խրնամք, որպիսի ուխտ, եւ իրան սէր,
Յանախեալք վասըն կենացս, ի ծրնրնդեան իմ, անյուսից,
Զիս երկիցս արարին յամառեալ մօրն իմոյ զաւակ,
Զբարբուն՝ որ գյարեղովք ի քայլս իւր՝ զեքեք որդւովք
Ծաւալէր, զեղոյր բզուէր իւր եւ բընաւ չափէր իսկ ոչ :

Ո՛վ սէր մայրենի, սէր՝ զոր ոչ ոք մոռանայ բնաւ,
Ըստանչելի հաց՝ զոր Աստուած բաշխէ ու առնէ բազմապատիկ,
Սեղան հանապազ արկեալ ի տունըն հայրենի,
Ամենայն ոք ունի զիւր մասն, եւ բնաւ ունին զայն բովանդակ :

.....

Վ Ի Բ Յ Ր Ո Ւ Շ Ի Ի Կ Օ

L'AMOUR MATERNEL

Dans cette vie humaine où tout n'est que chimère,
Où chaque sentiment vif et beau se ternit,
Où le plus étroit nœud demain se désunit,
Où la douce amitié bientôt devient amère,

L'amour maternel seul n'est point chose éphémère,
Il ne trompe jamais, et jamais ne finit.
Le vaisseau vole au port, l'oiseau vole à son nid,
Et le cœur de l'enfant vole au cœur de la mère.

Le doute affreux se glisse en chaque attachement ;
L'expérience est triste et cache un ver en elle ;
Si l'on aime beaucoup, l'on craint profondément.

Mais qui douta jamais de l'âme maternelle ? ...
L'amour coule de source en ce grand sentiment,
Et la lèvre du fils boit à l'onde éternelle.

BOULAY-PATY

Ս Է Ր Մ Ա Յ Ր Ե Ն Ի

Ի մարդկեղէն յայս ի կեանս՝ յոր ամենայն է լոկ ցրնորք,
Յոր համօրէն գեղեցիկ, բունն ըզգացումն աղօսանայ,
Յոր քակեալ լուծանի վաղիւ հանգոյցն հասսասագոյն,
Յոր հաղցրիկ մրսերմութիւն դառնանայ վաղ արագ արագ,

Սէր եւեթ մայրենի չէ անցաւոր ինչ եւ անկայ,
Ոչ բընաւ խաբէ երբեք, եւ երբեք ոչ առնու վախճան.
Նաւ ի նաւակայս բրոշի, բրոշուն բռանի յիւր բոյն,
Եւ սիրս սրղայոյ սլանայ ի սիրսըն մայրական :

Երկմրսութիւն սոսկալի սողի յամէն կապակցութիւն.
Փորձ իրացն է սրխուր եւ որդն յինքեան բախուցանէ.
Որ կըզկըզաթ կաթոգին սիրէն, երկիւղ երկընչի մեծ :

Այլ հվ իցէ՛ որ զմայրենի երբեք սրսէ յերկուացաւ...
Սէր բրդխեալ յաղբերէ ի մեծն հոսի յայն ըզգացումն,
Եւ շուրթն որդեկի ըմպէ յալեաց մրսընջենից :

Պ Ո Ի Լ Է Յ - Բ Ա Ք Ի

U.S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR

THE SECRETARY OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

TO THE SECRETARY OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

TO THE SECRETARY OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

TO THE SECRETARY OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

U.S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR

10239

